

BÂRLĂDENII ÎN RĂZBOIUL DE ÎNTREGIRE A NEAMULUI (1916-1919)

Oltea RĂȘCANU GRAMATICU*

Cuvinte cheie: *Bârlad, Mărășești, Oituz, Primul Război Mondial, Regimentul 12 „Cantemir” Infanterie, Regimentul 2 Roșiori Cavalerie, Regimentul 3 Roșiori Cavalerie, Regimentul 13 Artilerie, Șarja de la Prunaru*

Keywords: *Bârlad, Mărășești, Oituz, the First World War, the 12th Infantry Regiment „Cantemir”, the 2nd Roșiori Cavalry Regiment, the 3th Roșiori Cavalry Regiment, the 13th Artillery Regiment, the Prunaru Charge.*

Abstract

Along with the rest of the Romanians, the citizens of Bârlad brought their contribution to the great military events in which Romania was involved: the Independence War (1877-1878), the First World War (1916-1918) and the Second World War (1941-1945).

Among the many heroes from Bârlad the First World War: general Gheorghe Naumescu - „the hero of the Prunaru Charge” (15/28 November 1916), major Grigore Ignat – the martyr of Mărășești (1917), lt.col. Corneliu Popeea – the martyr of Oituz (1917), major Petre Caracaș (1917), caporal-grenadier Constantin Mușat (1917).

Unitățile militare, în care au fost înrolați și bârlădenii (Regimentul 12 „Cantemir” Infanterie, Regimentul 52 Infanterie, Regimentul 2 Roșiori, Regimentul 3 Roșiori, dar și în Regimentele 8, 10, și 76 Infanterie, Regimentele 4, 7 și 13 Artilerie, Regimentul 2 Grăniceri, Regimentul de Pioneri), au înscris nenumărate pagini de eroism în istoria neamului românesc. Au fost pagini de eroism colectiv, precum celebra *Șarja de la Prunaru* a roșiorilor din Regimentul 2 sau ca oprirea ofensivei inamicului în fața Cotei 100 din zona pădurii Răzoare (Mărășești) de către compania de mitralieri a căpitanului bârlădean Grigore Ignat.

Au fost însă și pagini de eroism individual care au făcut să se înscrie în cartea eroilor neamului nume de bârlădeni: căpitanul Grigore Ignat (Regimentul 51/52 Infanterie), maiorul Petre Caracaș (Regimentul 2 Grăniceri), sublocotenentul Virgil Mastacan (Batalionul 2 Pioneri), colonelul Gheorghe Naumescu (comandantul Regimentului 2 Roșiori), locotenent-colonelul Popeea Corneliu (comandantul Regimentului 1 Cavalerie, Roșiori pe jos), caporal Constantin Mușat (Regimentul 2 Grăniceri)⁹⁸⁰. În bătălia de la Cireșoia-Oituz din august 1917, s-a afirmat Regimentul 1 Cavalerie pe jos, de sub comanda lt.col. Popeea Corneliu, un alt brav erou bârlădean, care au reușit să înfrângă puternica rezistență a trupelor germane, aruncându-i 15 km

* Profesor, Președinta Societății de Științe Istorice, Filiala Bârlad

⁹⁸⁰ M. Tacu, *Pe aici nu se trece! Moartea eroică a Popeea în bătălia de la Cireșoia-Oituz, în Bârladul odinioară și astăzi. Miscelaneu* (în continuare BOA), III, 1984, p. 204 - 205.

înapoi, consolidând astfel frontul românesc. Această victorie a fost obținută cu mari jertfe, deoarece Regimentul 1 Cavalerie a fost decimat aproape în întregime, în bătălie căzând eroic însuși bravul său comandant, lt.col. Corneliu Popeea⁹⁸¹.

Cel mai cunoscut erou bărlădean al Războiului de Întregire a României rămâne căpitanul **Grigore Ignat**⁹⁸². În 1916, în calitate de comandant al companiei de mitraliere a Regimentului 51/52, participă la luptele pe care unitatea sa le poartă în Dobrogea și în Muntenia.

În vara anului 1917, căpitanul Grigore Ignat, comandantul companiei de mitraliere a regimentului, participă la marea bătălie de la Mărășești, în zona pădurii Răzoare - Cota 100. Ostașii Regimentelor 47 și 51/52 luptă cu eroism și disperare, cu puștile, cu baionetele sau corp la corp. Batalionul II /51/52 este complet distrus, iar Batalionul I/51/52 are foarte mari pierderi. Inamicul reușește să rupă linia I a Diviziei 13 și să pătrundă în sectorul Regimentului 51/52 pe o fâșie de 1 km adâncime și 2 km lățime. Prin spărtura făcută trupele inamice, superioare numeric⁹⁸³, se îndreaptă spre Cota 100, profilându-se ruperea frontului românesc. În acest moment critic, mitraliorii căpitanului Grigore Ignat deschid focul asupra valurilor inamice care asaltează tranșeele batalioanelor din prima linie. Cele șase valuri de asalt inamice reușesc să rupă prima linie a apărării și căpitanul Ignat înțelege că înaintarea inamicului spre Cota 100 (3 km de pădurea Răzoare), trebuie oprită cu orice preț, până la sosirea rezervelor diviziei.

Sub bombardamentul artileriei germane, compania căpitanului Ignat se cramponează de o frântură de tranșee și rezervă o adevărată ploaie de gloanțe, foc de secerare, asupra valurilor inamice. Rând pe rând, servanții mitralierelor sunt scoși din luptă și, din ordinul comandantului companiei, sunt înlocuiți cu soldații de la trenul de luptă și cu ofițeri. Căpitanul Grigore Ignat se încleștează de mitraliera lângă care căzuse ultimul servanț și revarsă o ploaie de gloanțe – foc de secerare – asupra inamicului. Furioși, nemții sar peste cadavre și sfărtecă cu baionetele trupul viteazului căpitan român care cade peste mitralieră, cu mâna încleștată pe trăgaci, în vreme ce, dinspre Cota 100, se produce contraatacul rezervelor diviziei.

Întârzierea provocată inamicului de eroica companie de mitraliori și de contraatacurile celor trei companii din Regimentul 51/52 Infanterie permite Diviziei 13 să-și aducă în zona pădurii Răzoare rezervele și să contraatace înaintarea inamicului spre Cota 100. Dintre toate unitățile Diviziei 13, Regimentul 51/52

⁹⁸¹ *Ibidem*, p.205.

⁹⁸² Grigore Ignat s-a născut în anul 1889 ca fiu al lui Enache Ignat, veteran al Războiului de Independență. În anul 1910 tânărul bărlădean, după absolvirea Școlii militare de ofițeri de infanterie, este avansat sublocotenent și repartizat la Regimentul 12 „Cantemir”. Până la intrarea României în război, Grigore Ignat demonstrează că este un ofițer conștiincios și corect, un bun educator și instructor; este avansat locotenent și urmează școala de trageri a infanteriei, cursul de mitraliere (Oltea Râșcanu Gramaticu, *Personalități bărlădene.Dicționar*, Editura PIM, Iași, 2012, I, p. 441-442; idem, *Bărladul și gloria militară*, Editura PIM, Iași, 2013, p. 427-428).

⁹⁸³ Germanii dispuneau de o mare superioritate numerică: numai sectorul apărut de Regimentul bărlădean 51/52 Infanterie este atacat de o întreagă divizie inamică. Pe direcția principală de atac a inamicului era zona de sudură a Regimentelor 47 și 51/52 Infanterie. Jurnalul de operații al Diviziei 13 consemnează șase valuri de atac (*Mărăști, Mărășești, Oituz. Documente militare*, volum întocmit de col. C. Cărpinișteanu, coord., Editura Militară, București, 1977, p. 307).

Infanterie, datorită situației pe direcția principală de atac a inamicului, a înregistrat cele mai mari pierderi: 26 ofițeri și 1388 grade inferioare⁹⁸⁴.

După bătălie, unitățile române care au alungat inamicul din zona pădurii Răzoare au găsit pe „căpitanul Grigore Ignat străpuns de gloanțe și baionete, cu capul culcat pe mitralieră și cu degetul pe trăgaci”⁹⁸⁵. Toată compania era nimicită. Prin Înaltul Ordin de zi nr. 41, semnat de către regele Ferdinand și de generalul de Corp de armată Constantin Prezan, se scria: „Căpitanul Ignat Grigore, din Regimentul 51/52 infanterie, a fost găsit mort în tranșee, cu mitraliera în brațe, înconjurat de oamenii săi și mormane de cadavre inamice. A luptat ca un brav și tot astfel a și murit. Și-a plătit prea scump viața, înconjurat de dragostea și devotamentul subalternilor săi care, făcând cu piepturile lor zid de apărare în juru-i, i-au dat puțința să-și mânuiască mitraliera lui dragă până la cel din urmă cartuș. Acest sfârșit ostășesc îi va cinsti pururea memoria și-l aduc la cunoștința ostașilor țării drept pildă de înălțător avânt patriotic și sublim sacrificiu al vieții”.

Dat de Marele Cartier General, astăzi 16 august 1917⁹⁸⁶.

În Decretul Regal nr.1488, când i s-a acordat, post-mortem, Ordinul militar „Mihai Viteazul” clasa a III-a, regele Ferdinand scria: „... Art.1. Conferim decorațiunii de război următorilor ofițeri superiori, inferiori, precum și gradelor inferioare, astfel după cum urmează: Căpitanul Ignat Grigore, din Regimentul 51/52 infanterie, pentru vitejia și strălucita îndârjire cu care a luptat cu compania sa de mitraliere în lupta de la Răzoare, din 6 august 1917. Aflându-se în centrul diviziei, pe unde numeroasele trupe germane au reușit pentru un scurt interval a pătrunde prin frontul Diviziei 13, a rămas cu unitatea sa neclintit pe poziție, secerând moartea în valurile de asalt al inamicului. După retragerea germanilor, eroica companie a fost găsită acoperită de cadavre inamice, iar comandantului ei cu mâna încheștată pe mitraliera cu care trăsesse în momentul în care a murit, o moarte de erou pentru patrie și rege...”⁹⁸⁷

Pentru strălucite fapte de arme, conducerea supremă a țării a decorat pe următorii ofițeri din Regimentul 51/52 Infanterie Bârlad: cu Ordinul „Coroana României” cu spade în grad de ofițer, pe maiorul Roni Artur și pe căpitanii Ionescu G. Gheorghe și Pleșoianu C. Ioan; cu Ordinul „Steaua României” cu spade în grad de cavaler, pe locotenentii Popescu Ioan și Mastacan Nicolae, pe sublocotenentul Vasiliu Zaharia; cu Ordinul „Coroana României” cu spade în grad de cavaler, pe sublocotenentii Agarici Grigore, Popa Nicolae, Sglimbea Theodor, Alistar Gheorghe; cu Ordinul militar „Mihai Viteazul” clasa a III-a pe locotenent-colonel Cristofor Ion și căpitan Ignat Grigore (post-mortem)⁹⁸⁸.

Un alt fiu al Bârladului căzut la datorie în Războiul pentru Întregirea României este maiorul **Petre Caracaș**⁹⁸⁹. În anul 1916, căpitanul Caracaș comandă o

⁹⁸⁴ *Ibidem*, p.336.

⁹⁸⁵ Vasile I. Mocanu, *Căpitanul Grigore Ignat*, Editura Militară, București, 1967, p.107; vezi și Felicia și Valentin Negre, *Din letopisețul granitic al Mausoleului de la Mărășești*, în B.O.A., III, p. 196-203.

⁹⁸⁶ *Mărăști, Mărășești, Oituz. Documente*, p. 363.

⁹⁸⁷ *Ibidem*, p. 411-412.

⁹⁸⁸ V. I. Mocanu, *op. cit.*, p. 107.

⁹⁸⁹ Născut la Bârlad în 1886, Petre Caracaș a terminat cursul inferior al Liceului „Gh. Roșca Codreanu”, cursul superior de liceu la București ca și Școala militară de Infanterie (1907-1909). Cu gradul de sublocotenent este mutat la Regimentul 2 Grăniceri; înaintat căpitan a trecut la Compania 4 din același

companie din Regimentul 2 Grăniceri în campania din Transilvania, fiind rănit în zona gării Timiș. În octombrie 1916 batalionul condus de Petre Caracaș execută o operație ofensivă pe valea Oituzului, iar în decembrie se distinge, rezistând eroic în fața unui puternic atac inamic la Râpa Roșie, în zona Soveja. În ianuarie - februarie 1917 batalionul lui Caracaș poartă lupte grele pentru vârful Momăia. Având pierderi foarte mari, Regimentul 2 Grăniceri este trimis pentru refacere în zona Stănilești, iar căpitanul Caracaș, rănit din nou, este internat la Spitalul din Huși.

În vara anului 1917, în calitate de comandant al batalionului 3 din Regimentul 2 Grăniceri, maiorul Petre Caracaș participă la Bătălia de la Oituz. Refăcut și instruit, batalionul lui Caracaș este trimis, împreună cu Regimentul 1 Grăniceri, „spre dealurile Chioșcurile, la sud de Oituz, pentru a ataca (...) inamicul de aici, iar ulterior să cadă în defileul Oituz spre satele Hârja și Călcâiu”⁹⁹⁰.

În seara zilei de 30 iulie/12 august batalionul condus de maiorul Caracaș ajunge pe Dealul Bâta Carelor. Cercetarea organizată de maior relevă faptul că batalionul are în față un inamic bine consolidat la teren și protejat de o rețea deasă de sârmă ghimpată. În dimineața zilei de 31 iulie/12 august Petre Caracaș dă semnalul de atac. Ineficiența bombardamentului artileriei noastre în distrugerea rețelei de sârmă ghimpată ca și ploaia de foc a artileriei inamice opresc primul asalt al grănicerilor, determinându-i să se trântescă la pământ. Maiorul Caracaș se ridică strigând „La asalt! Ura!” și batalionul pornește al doilea asalt⁹⁹¹. Decimați de mitralierele inamice, grănicerii se trântesc din nou la pământ. „Înainte! La baionetă!” - ordonă comandantul batalionului la al treilea asalt. Îmbărbătați de exemplul comandantului lor, grănicerii zvâcnesc din nou spre inamic, dar sunt din nou țintuiți la pământ de focul mitralierelor. Maiorul Caracaș se ridică pentru a da un nou ordin de atac, dar un snop de gloanțe de mitralieră îl doboară⁹⁹².

Conduși de alți ofițeri, grănicerii lui Caracaș au mai dat în acea zi de vară a anului 1917 încă trei atacuri asupra pozițiilor inamice de pe Dealurile Chioșcurile, iar în noaptea următoare supraviețuitorii au respins zece contraatacuri executate de inamic. Pierderile grănicerilor au fost foarte mari: 28 ofițeri și 1200 de soldați morți și răniți, adică jumătate din efectiv. Printre cei căzuți se numără și „scumpul și regretatul nostru comandant, părintele nostru cel iubit”, după cum l-au caracterizat ostașii, maiorul Petre Caracaș⁹⁹³.

Un alt bărlădean căzut în războiul din 1916 este sublocotenentul **Virgil Mastacan**⁹⁹⁴. Batalionul 2 Pioneri, în care Mastacan era comandant de pluton, a fost încadrat în primele săptămâni de după intrarea României în război în efectivele Armatei a 2-a care a participat la ofensiva din Transilvania. Inamicul în retragere a

regiment, pe care o comanda în zona Predeal-Timiș, primind botezul focului în Războiul pentru Întregirea Neamului (Oltea Rășcanu Gramaticu, *Bărladul și gloria militară*, p. 402-403)..

⁹⁹⁰ I. Batalli, V. Mocanu, I. Strujan, *Pe aici nu se trece*, Editura Militară, București, 1976, p. 258-259.

⁹⁹¹ *Ibidem*, p. 259. Din Regimentul 2 Grăniceri a făcut parte și cunoscutul caporal Constantin Mușat, grenadierul fără o mână. Mușat are o statuie la Bârlad, dar nu este bărlădean (C. Tatu, *Grenadierul Mușat*, Editura Militară, București, 1979).

⁹⁹² Oltea Rășcanu Gramaticu, *Bărladul și gloria militară*, p. 402-403.

⁹⁹³ I. Batalli, V. Mocanu, I. Strujan, *op. cit.*, p. 260.

⁹⁹⁴ Virgil Mastacan s-a născut în 1892 la Bârlad și a urmat Liceul „Gh.Roșca Codreanu” în orașul natal. În vara anului 1914 a fost avansat sublocotenent și repartizat la Batalionul 2 Pioneri.

distrus poduri, șosele și viaducte și, ca urmare, pionerii din Batalionul 2 au avut mult de lucru. Marele Cartier General a ordonat însă oprirea ofensivei din Transilvania. Brigada 6 Infanterie avea misiunea să apere Șinca Veche, punct cheie în apărarea orașului Brașov. Pentru a-și consolida linia de apărare de pe dealul Șercaia „Brigada 6 a cerut Corpului II armată să-i pună la dispoziție Compania 1 Pioneri din Batalionul 2”⁹⁹⁵

Pionerii din Compania 1 amenajează genistic panta dealului Șercaia ce coboară înspre Șinca. Mastacan își organizează oamenii din pluton. Inamicul se apropie și trage asupra pozițiilor românești de pe dealul Șercaia la început cu artileria apoi cu mitralierele. Pionerii care săpau la tranșee abandonează uneltele și pun mâna pe arme, trecând la apărare alături de infanteriști.

După o temporară slăbire a presiunii inamice, o unitate germană de cavalerie șarjează asupra pozițiilor românești pe flanc, pentru a le învălui. Pentru a evita pericolul încercuirii, sublocotenentul Virgil Mastacan contraatacă cu plutonul său spre aripa dreaptă. Cavaleria inamică se retrage și ostașii români trec la urmărire. Sublocotenentul Mastacan aleargă cu pistolul în mână, în fruntea oamenilor săi și îi îmbărbătează: „Trageți, fraților! Unul să nu ne scape”⁹⁹⁶. Cade, însă, grav rănit și moare pe câmpul de luptă. În istoricul Regimentului 2 Pioneri se poate citi: „Sublocotenentul Mastacan cu sacrificiul vieții lui, s-a aruncat în vârtoarea luptei, îmbărbătându-și oamenii pentru a putea opri atacul dușman. Este primul ofițer erou din Batalionul 2 Pioneri”⁹⁹⁷

Prin celebra *Șarjă de la Prunaru* din 15/28 noiembrie 1916 intra în istorie nu numai Regimentul 2 Roșiori⁹⁹⁸, ci și comandantul său, colonelul **Gheorghe Naumescu**⁹⁹⁹. În toamna anului 1916, în sectorul Argeș-Neajlov a avut loc cea mai complexă operațiune a armatei române rămasă în istorie sub denumirea de „*Bătălia pentru București*”. Regimentul 2 Roșiori Bârlad a fost deplasat la Drăgănești, primind ordinul că „*trebuie cu orice preț să rupă drum printre coloanele dușmane, să spargă cercul, îngăduind scurgerea artileriei, a cartierului și a convoiului Diviziei a 18-a*”¹⁰⁰⁰. Toate încercările de a elibera satul Prunaru, unde inamicul se instalase temeinic în apărare¹⁰⁰¹, s-au soldat cu pierderi grele. În cursul unui atac a căzut aici și

⁹⁹⁵ I. Batalli, V. Mocanu, I. Strujan, *op. cit.*, p. 86.

⁹⁹⁶ *Ibidem*, p. 87.

⁹⁹⁷ *Ibidem*, p. 85.

⁹⁹⁸ Regimentul aflat sub comanda Brigăzii a 5-a Roșiori Bârlad și a Diviziei a 2-a Cavalerie Iași, a fost trimis în operațiunea militară de apărare a Dunării, deplasându-se pe calea ferată până la Budești - Radovanul- Crivățul (Teleorman) (Arhivele Militare Române, Fond Regimentul 2 Roșiori, dosar 13, f. 34).

⁹⁹⁹ Născut în decembrie 1886, Gheorghe Naumescu este avansat, după absolvirea Școlii militare de ofițeri, sublocotenent și repartizat la Regimentul 1 Roșiori. Rând pe rând este avansat locotenent, căpitan, maior și locotenent-colonel, trecând prin mai multe unități de cavalerie: 5 Călărași, 4 Roșiori, 2 Roșiori. La intrarea României în război, colonelul Gheorghe Naumescu este comandant al Regimentului 2 Roșiori (Romulus Boteanu, *Generalul Gheorghe Naumescu, eroul de la Prunaru*, BOA, III, p. 193; Oltea Rășcanu Gramaticu, *Personalități bârlădene. Dicționar*, II, p. 90-91; idem, *Bârladul și gloria militară*, p. 443-444).

¹⁰⁰⁰ I. Batalli, V. Mocanu, I. Strujan, *op. cit.*, p. 144.

¹⁰⁰¹ În ziua de 11/24 noiembrie 1916, Grupul “Kosch” (Divizia 216 Infanterie germană, Divizia 26 Infanterie turcă și Divizia de Cavalerie von der Glotz), a înaintat viguros pe direcția Zimnicea –

comandantul avangărzii Diviziei 18 Infanterie, bravul maior Stoicescu. În fața acestei situații critice, generalul Alexandru Referandru (comandantul Diviziei 18 Infanterie) a hotărât atacarea inamicului în zona Drăgănești-Vlașca cu Brigada 43 mixtă și Regimentul 2 Roșiori. În discuția avută în prealabil, generalul solicită colonelului Gheorghe Naumescu, comandantul Regimentului 2 Roșiori, intervenția rapidă. Drept răspuns, colonelul, salutându-și superiorul cu sabia, îi spuse: „*Domnule general, Regimentul 2 Roșiori vă mulțumește pentru onoarea ce-i faceți de a putea muri pentru Patrie*”¹⁰⁰². Ajuns la unitate, colonelul ordonă încălecarea și, chemându-și ofițerii și subofițerii îi informează despre misiunea încredințată, încheind cu o frază plină de simț patriotic: „*Dragii mei, arătați băieților noștri că a sosit vremea să ne îndeplinim datoria de onoare. Atacăm satul călări; altfel nu putem salva Divizia din încercuire!*”¹⁰⁰³.

Șarja roșiorilor din satul Prunaru (județul Teleorman), operațiune componentă a „Bătăliei pentru București”, s-a desfășurat în dimineața zilei de 15/28 noiembrie în condiții dificile: ceață și pământ îmbibat cu apă. Atacul a fost condus de comandantul regimentului, colonelul Gheorghe Naumescu, deși nu se însănătoșise în urma pneumoniei și a operației pe care o suferise. Îmbărbătați de vajnicul comandant, roșiorii șarjează vijelios, cu săbiile și lăncile în mână. Infanteriștii germani din afara satului, copleșiți de vijelioasa șarjă, aruncă armele și fug... Această „Șarjă a morții” a durat doar un sfert de oră, dar s-a pierdut 2/3 din efectiv, iar colonelul Naumescu, grav rănit, a fost luat prizonier. Regimentul a fost practic distrus, dar și-a îndeplinit misiunea: a deschis drum de retragere trupelor române din zonă¹⁰⁰⁴.

În această cumplită bătălie au murit 14 ofițeri și 360 de subofițeri, gradați și soldați ai unității, supraviețuind doar locotenent colonelul Emanoil Pop, 6 ofițeri inferiori, 152 de călăreți, dintre care 10 răniți și 13 cai. Au murit în luptă sau au fost luați prizonieri: colonelul Gheorghe Naumescu, maiorul Constantin Gheorghiu, căpitanul Marin Vasilescu, locotenentul Alexandru Budac, locotenent în rezervă Mihail Eremia, locotenenții Petre Munteanu, Dumitrescu, Eremia și Postelnicescu sublocotenenții Vintilă Alexandrescu și Vasile Georgescu, sergenții Stroie și Medeleanu, brigaderii Popescu Tudorică, Anghel Nicolae și Marin Florea și alți zeci și zeci de roșiori.

Drăgășani -Vlașca-București, iar o grupare secundară (Diviziile 1și 2 Infanterie bulgară) a înaintat pe direcția Zimnicea-Giurgiu, ocupând orașul Giurgiu în seara aceleiași zile. Pe direcția principală atacul a fost oprit de către Divizia 18 Infanterie română pe aliniamentul format din valea râului Teleorman. Cu scopul de a întoarce apărarea diviziei, un batalion de vânători de munte din avangarda Diviziei 216 germane a ocupat în după-amiaza zilei de 14/ 27 noiembrie satul Prunaru. Pentru a evita încercuirea și asigurarea retragerii forțelor spre o nouă poziție, generalul Alexandru Referandru, comandantul Diviziei 18 Infanterie, a hotărât atacarea inamicului în zona Drăgănești-Vlașca cu Brigada 43 mixtă și Regimentul 2 Roșiori (C.Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României 1916-1919*, ed. 2, II, p.190; vezi și Mircea N.Popa, *Primul război mondial.1914-1918*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979; *Istoria Militară a poporului român*,V, Editura Militară, București, 1988).

¹⁰⁰² AMR, Fond Registrul istoric al Regimentului 2 Roșiori (1916-1921), dosar 13; vezi și C. Kirițescu, *op. cit.*, p. 190; M. Olteanu, C. Savopol, *Șarja morții. Suprema jertfă a Regimentului 2 Roșiori (Prunaru – 15 noiembrie 1916)*, în B.O.A, III, p. 185- 191; R. Boteanu, *op. cit.*, p. 194.

¹⁰⁰³ M. Olteanu, C. Savopol, *op. cit.*, p.187.

¹⁰⁰⁴ R. Boteanu, *op. cit.*, p. 193-195.

„După potolirea aceluia vișor cumplit, doar gemetele oamenilor și cailor răniți, ce zăceau de-a valma pe arătura udată din belșug cu sânge tânăr, mai spintecau din când în când bolta cerului, în timp ce geniul morții vitejești și sublime își întindea aripa și umbra uriașă peste câmpia îngrozită!”...¹⁰⁰⁵

Acest ultim atac călare a înscris o pagină nemuritoare de vitejie în istoria războiului de întregire a neamului nostru, și a încununat, totodată, epopeea luptei cavaleriei românești. Cei rămași s-au deplasat la cartierul general al Diviziei 21 Infanterie de la Galați și al Brigăzii a 5-a Roșiori Bârlad.

Rănit colonelul Naumescu este luat prizonier și dus în Bulgaria, unde comandantul Regimentului 2 Roșiori moare, peste câteva luni, în iulie 1917, într-un spital din Sofia. De pe patul de moarte, din captivitate, colonelul Gheorghe Naumescu adresează camarazilor rânduri care vibrează de patriotism: „*Scumpii mei, invidiați soarta mea fericită. Mor mulțumit că în viață am avut nobila misiune de a face educația patriotică a unui regiment de viteji, le-am pregătit sufletul și le-am deșteptat conștiința înaltei datorii față de scumpa noastră patrie*”¹⁰⁰⁶.

Pentru faptele de eroism, colonelul Gheorghe Naumescu a fost înaintat, post-mortem, la gradul de general de brigadă. La insistențele familiei și ale Societății mormintelor eroilor, rămășițele pământești ale generalului Gheorghe Naumescu au fost aduse la Bârlad și înhumate în Cimitirul Eternitatea, pe data de 2 iulie 1925, cu toate onorurile militare și civile.

Dintre eroii care au supraviețuit „Șarjei de la Prunaru”, devenind legende vii amintim : sublocotenentul Ioan Hristea (viitor comandant al Regimentului 2 Călărași-Cercetare în campania din 1942), sergentul Chițan Alexandru, salvat miraculos și ajuns la regiment înainte de bătălia de la Mărășești, locotenentul Postelnicescu Constantin și mulți alții, ceilalți intrând în NEMURIRE...

Un cimitir militar a fost înființat pe locul unde s-au desfășurat luptele și unde au căzut la datorie peste 300 de soldați din Regimentul 2 Roșiori. În memoria eroismului și devotamentului celor căzuți, în istorica „Șarjă a morții”, la 8 iunie 1930, pe locul luptelor de la Prunaru a fost ridicat un monument constituit dintr-o stelă de piatră cioplită în vârful căreia se află o statuie de bronz înfățișând un vultur cu aripile întinse gata să-și ia zborul¹⁰⁰⁷.

Pe 29 mai 1927 la Iași, în prezența familiei regale, a fost dezvelit „Monumentul Eroilor Diviziei 2-a Cavalerie” sau „Statuia Cavaleristului în atac”, monument realizat din bronz de către sculptorul bârlădean Ion C. Dimitriu-Bârlad.

Caporalul **Constantin Mușat**, din Regimentul 2 Grăniceri, a fost grav rănit în luptele din munții Vrancei, în luna noiembrie 1916, ceea ce a determinat pe medici să-i taie mâna stângă mai sus de cot. Abia ieșit din spital, a solicitat trimiterea pe front în același regiment pe post de grenadier. În ziua de 31 iulie /13 august 1917, în timpul unei violente canonade de artilerie a murit răpus de un proiectil care s-a spart în

¹⁰⁰⁵ M. Olteanu, C. Savopol, *op. cit.*, p. 190.

¹⁰⁰⁶ C. Kirițescu, *op. cit.*, II, p. 190 ; M. Olteanu, C. Savopol, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 191.

¹⁰⁰⁷ A.M.R., fond Regimentul 3 Roșiori, Jurnal de Operații nr.1010, f.13.

apropierea lui. Exemplul său eroic a fost adus la cunoștință trupelor printr-un ordin de zi al Regelui Ferdinand¹⁰⁰⁸.

Fapte de eroism au înscris și numeroși ofițeri învățători, foști absolvenți ai Școlii Normale „Principele Ferdinand”. Redăm un citat emoționant din scrisoarea sublocotenentului învățător V.Gr.Vasilache: „*Lupt de două luni și mai bine încontinuu pe linia de bătaie, îndur multe necazuri și am multe neajunsuri, dar toate acestea, îmi sunt trecătoare, când mă gândesc că mai presus de toate în timpul de față este Patria. Astăzi pentru dânsa trăim și pe orice român trebuie să-l preocupe numai apărarea țării care a vrut să ne-o calce teutonii nepoftiți. Ne ciocnim în fiecare zi cu dâșșii și-mi fac o plăcere să-i văd fugind în urma unui atac al nostru, iar la luptă cu baionetele nici nu se încumetă să stea. Din luptele ce am avut cu dâșșii, au văzut că românul nu cruță, el este crud cu acei care caută să ne calce țara. Nu mă îndoiesc și nici nu-mi trece prin gând vreodată că victoria nu poate fi a noastră. Românii știu să lupte, știu să moară pentru draga lor țară și știu să plătească cu vârf și îndesat neamțului*”¹⁰⁰⁹.

După ocuparea capitalei București și a două treimi din țară de către inamic, în noiembrie 1916, a urmat retragerea generală spre Moldova, frontul stabilindu-se pe linia Siretului. Guvernul, parlamentul, Cartierul Regal, Marele Cartier al Armatei române, unități militare, o parte a populației s-au refugiat în Moldova, în vederea continuării rezistenței. Exodul populație din Oltenia, Muntenia și Dobrogea, într-o cruntă devălmășie, fără mijloace de transport sigure sau adăpost, îndurând foamea, frigul, bolile era un tablou sinistru și dureros.

„*Spectacolul drumurilor era de nedescris; bărbați, femei, copii, bolnavi, bătrâni schilozi, pe jos, în trăsuri, în căruțe, călări, umblau în ploaie, pe vânt, pe frig, pe ninsoare. Unii adunaseră în grabă tot ce putuseră din avutul lor și îl târau după ei. Alții nu mai puteau înainta și cădeau sleiți de puteri și lihnii de foame de-a lungul șoselelor. Alții mureau prin șanțuri și trupurile lor erau lăsate pradă corbilor*”¹⁰¹⁰.

Amintirile Elena Emandi¹⁰¹¹ sunt tot atât de cutremurătoare:

„*Nimic n-a fost mai impresionant în tot războiul acesta, în care am văzut atâtea nenorociri și dureri, ca exodul refugiaților. Cum a început invazia străină în țara noastră s-au golit orașele și satele și mii de oameni, bărbați, femei și copii părăsindu-și căminurile și tot avutul au fugit în toate părțile ca nebuni de groază. Se strivea lumea prin gări ca să apuce trenurile care veneau atât de ticsite că mureau adesea acolo copii înăbușiți și trebuiau să le arunce cadavrele pe fereastră. Când nu mai încăpeau înăuntru se suiau bieții oameni unde puteau, pe acoperământele și pe scările vagoanelor și se agățau pe locomotive, unde stăteau spânzurați în vânt, de te mirai cum nu cădeau jos...*”

¹⁰⁰⁸ Gh. Clapa, *Bârlădenii în războiul pentru întregirea neamului*, B.O.A., I, p. 135; Oltea Rășcanu Gramaticu, *Bârladul și gloria militară*, p. 348.

¹⁰⁰⁹ *Ibidem*, p.136- 137.

¹⁰¹⁰ I. Gh. Duca, *Amintiri politice*, vol. II, ediție 1994, p. 84-85.

¹⁰¹¹ Elena Emandi (1873-1965) era fiica scriitorului ieșean Nicu Gane și soția lui Theodor Emandi (1868-1942), cunoscut om politic care deținuse numeroase funcții : primar al Bârladului (1906, 1910, 1915), prefect de Tutova (1899, 1904, 1908), senator (1912-1918), ministru plenipotențiar al României la Belgrad (1920-1928) și la Praga (1928-1936) (vezi și Adrian Butnaru, *Theodor Emandi, diplomat și om politic (1868-1942)*, în « Acta Moldaviae Meridionalis », tom.XXXII, 2011, p. 247-248)

*Drumurile și șoselele erau pline de convoiuri nesfârșite de trăsură, cupeuri, docare și căruțe de toate formele și de toate mărimile, înhămate alandala, cu cai de toate felurile, cu catări sau chiar boi. Și mergeau bieții fugari, cât puteau de iute, cu groaza în ochi de ce văzuse, fără să știe unde se duc și unde să se oprească, iar printre ei se strecurau fărămiturile armatelor noastre, odinioară atât de falnice, care sub presiunea dușmanului, se retrăgeau acum într-o învălmășeală nemaivăzută, ducând cu ele jalea lor pentru pierderile suferite și pentru toate sacrificiile care nu au putut opri dezastrul. De-a lungul șoselelor erau numai cai și boi rămași în drum, care își dădeau sufletul într-o crudă agonie sau hoiturile lor înțepenite, din care stoluri de ciori nesățioase rupeau cu pliscurile înroșite de sânge. Vedeai adesea și copii morți de frig și de foame, părăsiți pe câmpiile înghețate de mamele lor, care în goana nebună nu avusese nici timpul să-i îngroape și să le însemne mormântul cu o cruce la capătăi*¹⁰¹².

Pentru scurt timp, decembrie 1916 - martie 1917, Bârladul a devenit centru de putere militară. La Bârlad a funcționat Comandamentul Frontului Român, regele Ferdinand având oficial comanda supremă pe frontul românesc¹⁰¹³ iar generalul Vladimir Zaharov¹⁰¹⁴, șef de stat major al regelui, limitându-se doar la trupele rusești¹⁰¹⁵.

La Bârlad a activat Marele Cartier General al Armatei române (7-8 decembrie 1916¹⁰¹⁶ – martie 1917), Comandamentul rusesc, Cartierul General al Armatei a IV-a ruse (condusă de generalul Alexander Franțevici Ragoza), Comandamentul Armatei a I-a române¹⁰¹⁷, spitale de campanie, școli militare de specialitate, diferite servicii și organisme, unități aflate în refacere, Misiunea Franceză condusă de generalul Henri Mathias Berthelot¹⁰¹⁸.

¹⁰¹² Elena Th. Emandi, *Din ani de durere. Pagini trăite*, Bârlad, 1919, p. 78-80

¹⁰¹³ Regele era ajutat de un stat major rus și unul român. Pentru realizarea unității de acțiune, planurile de operații, organizarea aprovizionărilor și a serviciilor erau asigurate de Marele Cartier General rus. Ordinele și dispozițiile pe această direcție erau transmise Marelui Cartier General român, care avea obligația să le materializeze, aducând apoi la cunoștință partenerului rus (Petre Otu, *150 de ani de la nașterea mareșalului Constantin Prezan*, în Revista „document”, Buletinul Arhivelor Militare Române, anul XIV, nr.1 (51), 2011, p.14).

¹⁰¹⁴ General rus, din 12 octombrie 1916 s-a aflat la conducerea trupelor aliate din Dobrogea și apoi al Armatei Dunării, șeful Marelui Cartier General rus (1916-1917). (C. Kirițescu, *op. cit.*, vol. II, p.18).

¹⁰¹⁵ Glenn E. Torrey, *România în primul război mondial*, Meteor Publishing, București, 2014, p.174; vezi Gheorghe Platon (coord.), *Istoria Românilor*, Academia Română, vol.VII, tom II, Editura Enciclopedică, București, 2003, p.434; *România în anii primului război mondial*, vol.I, Editura Militară, București, 1987, p.559; Ion Agrigoroaiei (coord.), *Orașul Iași – capitala rezistenței până la capăt (1916-1917)*, Editura Junimea, Iași, 2016.

¹⁰¹⁶ Alexandru Averescu, *Notițe zilnice de război: 1916-1918 (războiul nostru)*, vol.II, Editura Militară, București, 1992, p. 98-99; C. Kirițescu, *op. cit.*, vol. I, p.525.

¹⁰¹⁷ Comandamentul Armatei a I-a române, condus de generalul de brigadă Dumitru Stratilescu, a staționat la Bârlad între 13/26 noiembrie 1916 – 19 decembrie 1916/ 1 ianuarie 1917 (vezi și Marcel Proca, *Bârladul în contextul Primului Război Mondial*, în revista „Elanul”, nr.179, ianuarie 2017, p.1,5-11).

¹⁰¹⁸ Generalul Henri Berthelot, *Memorii și corespondență 1916-1919*, ediție de Glenn E. Torrey, traducerea de Mona Iosif, Editura Militară, București, 2012, p.116-120.

Orfelinatul „Principele Ferdinand” din Zorleni¹⁰¹⁹ a fost transformat în spital, apoi în Cartier Regal, suveranul stabilindu-se aici până în luna martie 1917, când se va muta definitiv la Iași¹⁰²⁰. Prezența Marelui Cartier General, a regelui și altor factori de decizie militară la Bârlad pe de o parte și a guvernului, parlamentului și principalelor instituții ale statului la Iași, pe de altă parte, crea mari dificultăți¹⁰²¹. Despre această situație amintește și politicianul Ion Gh. Duca¹⁰²²: „Dificultățile erau așa de mari, încât Regele socotise cu drept cuvânt prezența sa indispensabilă la Marele Cartier și imediat după închiderea parlamentului s-a înapoiat la Bârlad, sau mai exact la Zorleni, unde locuia la domeniul său particular, la câțiva kilometri de Bârlad. Brătianu însuși se văzu silit nu numai să stea în contact permanent cu Bârladul, dar și să meargă la Marele Cartier cât mai des”¹⁰²³.

În clădirea Școlii Normale „Principele Ferdinand” au staționat Spitalul nr.112, Marele Cartier General al Armatei române, Cartierul General al Armatei a IV-a ruse, apoi încă două spitale. Localul Liceului „Gh. Roșca Codreanu” a fost rechiziționat, aici instalându-se Comandamentul Armatei I-a Române și s-au organizat cursuri ale „Școalelor de tragere ale artileriei”, cu durata de 15-20 sau chiar 60 de zile, activitate reglementată prin Înaltul Decret nr.2793 prin care se aproba „Regulamentul școalelor de tragere a artileriei”¹⁰²⁴. Procesul de învățământ a fost afectat și, în noile condiții, cursurile s-au desfășurat cu multă greutate în diferite localuri, cu foi matricole improvizate, cu o fluctuație permanentă de elevi și personal didactic.

Bârladul devenise un oraș supraaglomerat ceea ce punea probleme grave de încartiruire, aprovizionare, asistență medicală, transport pentru numărul mare de refugiați de aici, armată, răniți, personalități militare și politice etc. Efortul autorităților era cu atât mai mare cu cât Bârladul nu cunoscuse o dezvoltare edilitară deosebită și nu dispunea de un fond de locuințe capabil să găzduiască un asemenea surplus de populație¹⁰²⁵. Apăruse spectrul foametei, speculei, înghețului, epidemiilor, la care se adăugau suferințele morale determinate de rănirea sau pierderea celor apropiați în luptă.

¹⁰¹⁹ Moșia aparținea Domeniilor Coroanei, fiind achiziționată de regele Carol I în 1886 (vezi și Marcel Proca, *Monarhia și Bârladul*, în *Analele Universității „Dunărea de Jos” Galați*, Seria 19, Istorie, tom.XII, 2013, p.78).

¹⁰²⁰ Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. III, Tipo Moldova, Iași, 2012, p.170. La 25 martie/ 7 aprilie structura militară regală se mută definitiv în capitala Moldovei: „Cartierul nostru părăsește Zorleniul și se mută la Iași, unde Marele Cartier ne-a și precedat. Am ocupat casa Creditului Urban din str.Lăpușneanu. Casă veche, locuită pe vremi de Domnitorul Al. I. Cuza, dar destul de măricică și arătoasă, cu toată culoarea ei cenușie-vânăță în care a fost vopsită odată”(Eugeniu A. Buhman, *Patru decenii în serviciul Casei Regale a României. 1898-1940*, ediție de Cristian Scarlat, Editura Sigma, București, 2006, p. 189).

¹⁰²¹ Într-o consultare cu regina, la 14/27 ianuarie 1917, „miniștri au declarat că, atâta timp cât Cartierul General e la Bârlad și nu se poate stabili nici o cale de comunicare, e de așteptat ca lucrurile să meargă prost, fiindcă nu se acționează unit din toate părțile” (Maria Regina României, *Jurnal de război 1916-1917*, ediție îngrijită și prefațată de Lucian Boia, Editura Humanitas, București, 2014, p. 316).

¹⁰²² I. Gh. Duca, om politic liberal, ministrul al Cultelor și Instrucțiunii Publice între 1914-1918 (Ion Mamina, Ion Bulei, *Guverne și guvernanți 1866-1916*, Editura Silex, București, 1994, p.188-189).

¹⁰²³ I. Gh. Duca, *op. cit.*, ediție Jon Dumitru-Verlag, München, 1981 p. 104.

¹⁰²⁴ „Monitorul oastei”, nr.177 din 1918.

¹⁰²⁵ Mirela Proca, Marcel Proca, *Viața cotidiană în Bârladul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea*, Editura Sfera, Bârlad, 2011, p.111.

„În oraș și pe străzi și în localurile publice, ziua și noaptea este o înghesuială de nedescris, în care nu se văd decât numai uniforme militare române și ruse... Strada principală care vine de la Tecuci și duce spre Vaslui, în permanent este străbătută de trupe române în dezordine, în grupe mici de oameni, cai și trăsură, ce se retrag domol spre Vaslui, lipsiți în bună parte de comanda și conducerea celor mai mici grade ofițerești... Persoane civile cu familiile lor, băjenari din Oltenia și Muntenia, stau ghemuiți prin colțuri de stradă fără adăpost, iar alții se grămădesc prin localurile publice pe care nu le părăsesc zile întregi, în așteptarea unei locuințe...”¹⁰²⁶.

Aceeași atmosferă sumbră este descrisă și de celebrul ziarist și scriitor, Pamfil Șeicaru, retras la Bârlad cu rămășițele unității sale: „O îmbulzeală de soldați, de ofițeri, de civili, în căutare de o locuință, de un restaurant, interesându-se de trenurile care plecau spre Iași, agitați, vorbind tare, vociferându-și nemulțumirile, crea o atmosferă de evadare trivială, de zăpăceală agresivă. Se simțea în toată această dezordine ecoul înfrângerii care frânsese optimismul de la începutul războiului”¹⁰²⁷.

Scriitorul Romulus Dianu conchidea că era „perioada celor mai infernale calamități, când nimeni nu putea să-și cumpere o carte: orașul era plin de exantematici, populația se înșiruia în fața brutăriilor de cu seară, pentru pâinea cartelată ce se vindea la orele 7, de dimineață”¹⁰²⁸.

Ororile războiului au făcut să apară în oraș numeroși infirmi și orfani de război. Încă din 1915, Primăria Comunei Bârlad înființase un azil pentru infirmi la Simila, ceea ce își va dovedi utilitatea în anii următori. Din inițiativa Doamnelor Bârlădene și ca urmare a donației făcute de Elena Pruncu, s-a deschis un azil de copii orfani în 1918¹⁰²⁹.

Regina Maria, imediat după sosirea la conacul de la Zorleni, a desfășurat o activitate bogată, vizitând spitalele din Bârlad, barăcile cu răniți de aici, depozitele militare de la gară și în repetate rânduri Marele Cartier General. Despre prezența sa în spitalele cu răniți, regina notează cu multă amărăciune: „Mi-am petrecut dimineața în spitalele din Bârlad. Vizitele mele printre răniți au devenit înfinit mai dureroase – cum să le dau speranță când și eu am atât de puțină? Am avut, din nou, senzația ciudată a poverii atâtor ochi asupra mea, dar la început ochii ăștia mulți, deși grei, îmi ridicau moralul, în loc să mă tragă în jos; acum, însă, parcă sunt încă un lanț în jurul picioarelor mele și așa încătușate de prea multe piedici”¹⁰³⁰.

Situația era și mai dramatică în barăcile cu răniți. „Una dintre privescările cele mai îngrozitoare pe care le-am văzut vreodată este triajul din gări. Erau un fel de barăci de adăpost în care răniții stăteau până erau repartizați la un spital. Dante n-a născocit niciodată un iad mai înfiorător! Ca pretutindeni eram chemată să ajut și aici,

¹⁰²⁶ General R. Scărișoreanu, *Fragmente din războiul 1916-1918. Istorisiri documentare*, ediția a II-a, Tiparul Cavaleriei, 1934, p.136-137.

¹⁰²⁷ Pamfil Șeicaru, *Acum 40 de ani. Academia Bârlădeană (1916)* (1), în „Academia Bârlădeană”, anul XXX, 4 (57), trim.IV, 2014, p.7; vezi și Pamfil Șeicaru, *Scrieri din exil*, vol. I, *Figuri din lumea literară*, ediție îngrijită și prefațată de I. Opreșan, Editura Saeculum I.O.București, 2002, p. 527-547.

¹⁰²⁸ Ion N. Oprea, *Academia Bârlădeană și Vasile Voiculescu*, Editura PIM, Iași, 2012, p.19.

¹⁰²⁹ „Azilul Elena, Constantin Maior Pruncu” funcționa în Cotul Negru, în casa familiei Pruncu. Azilul era condus de o administratoare și dispunea de un personal format dintr-o bucătăreasă, doici și un om de serviciu (Iacov Antonovici, *Documente bârlădene*, vol. V, p.145).

¹⁰³⁰ Maria, Regina României, *op. cit.*, p. 256-257.

deoarece epidemiile ce se iveau constituiau o primejdie pentru tot orașul. Treceam printr-un șir de barăci întunecoase, în care zăceau pe jos, înghesuiți unul lângă altul bolnavii și muribunzii; uneori eram nevoită să trec peste câte un cadavru ca să ajung la cei care întindeau mâinile către mine. Nu exagerez când spun că erau de sus până jos plini de păduchi. La început nu înțelegeam ce era acel nisip sau praf alb ce se găsea în toate cutele hainelor lor și aproape nu-mi venea să cred când mi s-a spus că nu era nici nisip, nici praf ci păduchi”¹⁰³¹.

Ororile războiului se abătuse nu numai pe oameni ci și pe animale deopotrivă, mai ales că lunile de iarnă 1916-1917 au fost deosebit de aprige: „În jurul Zorlenilor întroenit și biciuit de vântul de pe stepele rusești, tăios ca briciul, am văzut mii de cai aduși din restul țării ocupate spre a nu cădea în mâna inamicului, goniți acum spre nordul Moldovei. Fără adăposturi și fără hrană. În timpul nopții, chinuiți de foame, au ros cu dinții gardurile din jurul caselor și coaja copacilor și acum stăteau obosiți și triști, pradă iernii cumplite”¹⁰³².

Rigorile războiului nu erau suportate în aceeași măsură de protipendadă, de învârtiții de război, de gradele superioare militare etc. Pentru unii, Bârladul era un orașel „destul de cochet”¹⁰³³, în care nu lipseau dejunuri și cine la ocazii festive¹⁰³⁴ sau particulare, partide de călărie, plimbări cu sania¹⁰³⁵ etc. Prezența timp de câteva luni a Marelui Cartier General al Armatei române, a Cartierului Regal, a Cartierului General al Armatei ruse, a Misiunii militare franceze etc., a permis și mai mult acest lucru.

După marile jertfe din vara anului 1917 și refacerea demnității militare, a urmat reculul determinat de evenimentele din Rusia (prăbușirea țarismului, lovitură de stat bolșevică), semnarea armistițiului (26 noiembrie/ 9 decembrie 1917) și apoi a Păcii separate cu Puterile Centrale de la Buftea București (24 aprilie / 7 mai 1918). Pacea umilitoare nu a fost ratificată de regele Ferdinand. Ca toți românii se spera într-o modificare radicală a forțelor beligerante. Ofensiva Antantei pe toate fronturile de luptă în vara anului 1918 a contribuit decisiv la scoaterea din război a Puterilor Centrale în lunile următoare, culminând cu capitularea Germaniei (11 noiembrie 1918). Armata română mobilizată în octombrie 1918 își va aduce contribuția la marcarea victoriei antantiste și la realizarea idealului Marii Uniri.

Populația Bârladului, deși suferea de pe urma războiului care cerea noi și noi sacrificii umane și materiale, primește cu entuziasm veștile pentru capitularea statelor inamice și despre unirea tuturor provinciilor românești (Basarabia, Bucovina și Transilvania) cu vechea Românie. La 2/15 decembrie 1918 mii de bârlădeni au participat la o manifestație națională și patriotică organizată în cinstea eroilor căzuți în

¹⁰³¹ *Ibidem*, p. 206.

¹⁰³² Eugeniu A. Buhman, *op. cit.*, p.183-184.

¹⁰³³ General Henri Berthelot, *op. cit.*, p. 120,

¹⁰³⁴ O astfel de cină a avut loc și la Zorleni, în 28 noiembrie /11 decembrie 1916, la care au participat oficialitățile românești și străine : regele Ferdinand și regina Maria, primul ministru Ion I.C.Brătianu, A.A.Mossolov și generalul Henri Berthelot (Maria, Regina României, *op. cit.*, p.254; idem, *Povestea vieții mele*, p. 129).

¹⁰³⁵ Generalul H.Berthelot amintea că “s-au scos săniile și se fac plimbări în aer liber”, și considera că frigul “poate fi suportat bine cu căciuli de blană și sube îmblănite” (Generalul Henri Berthelot, *op.cit.*, p.144-145).

Războiul pentru Întregirea României, sub auspiciile Ligii Culturale și a Societății Ortodoxe Naționale a femeilor române, secția Bârlad¹⁰³⁶. Se sărbătorește Unirea cea Mare și se omagia comportarea eroică a fiilor Bârladului în războiul național și popular de întregire a României.

Monumentul bârlădean dedicat „eroilor români căzuți în luptă pentru eliberarea și independența patriei noastre 1916-1918”, aflat în Cimitirul „Eternitatea”, are aliniate în fața sa crucile cu numele a 60 de eroi bârlădeni: colonelul Șeptilici Andrieș¹⁰³⁷, locotenentul Jugu N. Ioan, doctorul Ghiocalescu Dumitru și elevul-medic Adican Dani din Regimentul 51/52 Infanterie; sublocotenentii Mateescu Constantin și Mavrodin Atanase din Regimentul 7 Artilerie; sublocotenentii Lupan Enache, Nițescu Dumitru și Teodorescu Constantin din Regimentul 13 Artilerie; un plutonier-major, cinci sergenți, cinci caporalii și patruzeci de soldați.

Din documente, ca și din studiile apărute în ultima vreme se cunosc multe nume de fii ai Bârladului care au participat la luptele din războiul de întregire. Amintim doar câteva nume, unele cu rezonanță majoră în timp, cum a fost căpitanul Constantin Vasiliu-Rășcanu¹⁰³⁸, comandant de batalion în Regimentul 3 Vânători, viitorul general de armată din timpul celui de Al Doilea Război Mondial; profesorul Emil Gh. Palade, locotenent în rezervă, comandant al companiei a 2-a din Regimentul 53 Infanterie - tatăl savantului George Emil Palade, primul român laureat al Premiului Nobel¹⁰³⁹; sublocotenentul aviator Petre Crețu; locotenentul Cezar Știubei¹⁰⁴⁰, căpitanul Ioan Andoniu, comandantul companiei a II-a din Regimentul 12 „Cantemir”; profesorul Frumuzache Chiriac, locotenent în rezervă; locotenentul aviator Gheorghe Negrescu, viitorul general de aviație; profesorul Constantin Moroșanu, locotenent în rezervă; locotenentul Sava Emanoil, comandant de pluton în Regimentul 32 „Mircea”; Alexandru și Niculiță Pogonat; profesorul Ștefan Negură, ofițer de artilerie în rezervă; medicul militar Constantin Gheorghiu; locotenentul de artilerie Panainte Jugănar; sublocotenentul Teodor Deciu din Regimentul 12 „Cantemir”; locotenentul de artilerie Constantin Diaconescu; profesorul Cezar Ursu; locotenentul Gheorghe Tocineanu; cercetașii George Cocea și Patriciu Valeriu, căpitanul în rezervă Teodor Coatu; maiorul de artilerie Silvestru Palade¹⁰⁴¹, căpitanul Aurel Negoescu¹⁰⁴².

La Războiul de Întregire au participat și absolvenți nebârlădeni ai Liceului „Gh. Roșca Codreanu”: locotenentul de artilerie Gheorghe Cozma; sublocotenentul Ion Hristea din Regimentul 2 Roșiori; profesorul universitar (viitor academician)

¹⁰³⁶ Gh.Clapa, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 137-138.

¹⁰³⁷ Tot lângă monumentul eroilor din Cimitirul „Eternitatea” din Bârlad se găsește o cruce mai mare cu inscripția: „Județul Tutova Eroul Arcade Șeptilici Andrieș, maior Reg(imentul) 52 Infanterie. Rănit pe câmpul de onoare Un ofițer care a murit pentru țara lui. Decedat oct. 1916”.

¹⁰³⁸ Mihai Tacu, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 206.

¹⁰³⁹ R.Ș.Palade, *Profesorul Emil Palade fost elev al Școlii Normale „Principale Ferdinand” din Bârlad*, în B.O.A., I, p. 391-394; idem, *Emil Gh. Palade, participant la primul război mondial - corespondență de război*, B.O.A., III, p. 217-222.

¹⁰⁴⁰ M. Iosefina Negrescu-Teianu, *Icarii bârlădeni între primul și al doilea război mondial*, B.O.A., III, p. 248-253.

¹⁰⁴¹ N. Mastacan, *Mărăști, Mărășești, Oituz - Itinerar epopeic. Contribuția unor fii ai Bârladului*, B.O.A., III, p. 177-184; Traian Nicola, *op. cit.* p. 145-312 și 357-368.

¹⁰⁴² I. A. Negoescu, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 143.

Gheorghe Tașcă, colonel în rezervă; sublocotenentul în rezervă Nicolae Bagdasar (viitor membru corespondent al Academiei); maiorul medic în rezervă Vasile Rășcanu (viitor academician); medicul-maior în rezervă Nicolae Balan (profesor universitar); medicul căpitan în rezervă Ion Gheorghiu (viitor profesor universitar); medicul locotenent în rezervă Virgil Nitzulescu (viitor profesor universitar); Ioan Plăcișteanu (viitor profesor universitar); medicul căpitan în rezervă Ioan Alexa (viitor profesor universitar); medicul militar Traian Mironescu, încadrat în Regimentul 12 „Cantemir”; medicul Gherasim Ursu; sublocotenentul Petre Rotaru; sublocotenentul în rezervă Jenică Pogonat, mort eroic la Mărășești, (precum și cei doi frați ai săi, profesorul Corneliu Meza; avocatul Gheorghe Vântu, încadrat în Regimentul 25 infanterie Vaslui¹⁰⁴³. Unii dintre ofițerii născuți în Bârlad sau absolvenți ai Liceului „Gh. Roșca Codreanu” care au participat la Războiul de Întregire au fost avansați, mai târziu la gradul de general: Ioan Andoniu, Gheorghe Cozma, Teodor Deciu, Constantin Diaconescu, Panaite Jugănar, Ion Hristea, Traian Mironescu, Gheorghe Negrescu, Silvestru Palade, Petre Rotaru, Constantin Vasiliu-Rășcanu, Gherasim Ursu¹⁰⁴⁴.

În colecțiile Muzeului „Vasile Pârvan” din Bârlad se află un tabel cu numele a 22 absolvenți din diferite serii ai Școlii Normale „Principale Ferdinand” morți în război (1916-1918): Anghel V., Balmuș C., Brașoveanu Emil, Chiosa Sandu, Filip Iftimie, Gavriloiu Gh., Grozavu V., Ghițescu Hristea, Luca Gh., Mihăilă Ion, Mircea Constantin, Munteanu Gh., Murgulescu Nicolae, Olaru D. Gh., Rău Nicolae, Sava Dumitru, Sillion C-tin, Șerban Victor, Stan Dumitru, Stanciu D. Ion, Schiban Titus, Vasilache Vasile. Pe acest tabel sunt trecuți și 4 „elevi fără absolvire morți în război”: Carp Grigore, Grecu Anton, Vartolomeu Titus și Rogojină Ion¹⁰⁴⁵. Tot în fondurile documentare ale muzeului bârlădean se păstrează mai multe scrisori trimise profesorului Paul Constantinescu de învățători, foști elevi ai Școlii Normale din Bârlad, care au luat parte la războiul de întregire a României ca ofițeri în rezervă. Printre acești învățători se numără: Ioan Floarea, Sterian V. Ion, Pârlitu I. Traian și Vasile Gr. Vasilache¹⁰⁴⁶.

Mausoleul de la Mărășești înscrie numele a zeci de tutoveni și bârlădeni căzuți sub drapelul Regimentului 51/52 Infanterie în crâncena bătălie de la porțile Moldovei. La Mausoleul de la Mărăști pe plăcile interioare se află înscrise numele soldaților Nicolae Florescu și Vasile Botezatu, iar în exterior numele a 2 locotenenți, 4 sublocotenenți, 2 sergenți, 9 caporali și 74 soldați din Regimentul 12 Infanterie „Cantemir”¹⁰⁴⁷.

Cu ocazia aniversării a 50 de ani de la înființarea Regimentului 2 Roșiori Bârlad, la 6 mai 1920 s-a dezvelit un monument, în grădina din fața cazarmii roșiorilor pentru a cinsti memoria eroilor căzuți în Războiul de Întregire a Neamului (1916-1919). La festivitate au participat comandantul Diviziei a 2-a Cavalerie,

¹⁰⁴³ Traian Nicola, *op. cit.* p. 145-312; vezi și Nicolae Mastacan, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 177-184.

¹⁰⁴⁴ Traian Nicola, *op. cit.*, p. 264-279.

¹⁰⁴⁵ AMVPB, doc nr. 338.

¹⁰⁴⁶ Gh. Clapa, *op.cit.*, în *loc.cit.*, p. 130-138.

¹⁰⁴⁷ Vezi Felicia și Valentin Negre, *Din Letopisețul granitic al Mausoleului de la Mărășești*, în B.O.A.,III, p.196-203.

generalul Constantinidi și comandantul Brigăzii 5 Roșiori, generalul Sinescu¹⁰⁴⁸. Cu acest prilej, comandantul Regimentului 2 Roșiori, colonelul Aurel Marinescu a rostit o emoționantă cuvântare: *„Pătrunși de o adâncă recunoștință față de camarazii căzuți în război, ofițerii și trupa Regimentului 2 Roșiori desvelesc azi acest modest monument pentru a slăvi memoria eroilor care acum nu mai sunt în rândurile noastre. Numele iubiților noștri camarazi pierduți pentru vecie stă azi săpat cu litere de aur pe acest monument, de veșnică pomenire, rămânând pentru posteritate ca cel mai scump suvenir pentru bravii noștri camarazi ce au pierit în acest război, în Carpați, la Dunăre, la Nistru și la Tisa. Aceștia sunt eroii noștri, în frunte cu bravul lor comandant, colonelul Gheorghe Naumescu, rănit în câmpiile Dunării, în șarja de cavalerie de la Prunaru și mort apoi în captivitate în Bulgaria; ei au înscris pagina cea mai glorioasă din istoria acestui regiment, care disprețuind moartea s-au aruncat în luptă ca flăcăii la nuntă”*¹⁰⁴⁹.

În orașul Bârlad a luat ființă, în anul 1922, Cercul Militar „General Gheorghe Naumescu”, al cărui președinte a fost ales lt.col. Emanoil Boteanu, prieten și camarad de arme cu defunctul. În cinstea aceluiași erou, promoția 1926 a Școlii militare de Cavalerie i-a purtat numele¹⁰⁵⁰. Din 1923, la Bârlad Ziua Eroilor se sărbătorea în Ziua de Înălțare a Domnului Iisus Hristos. Pentru cinstirea eroilor căzuți în Primul Război Mondial, conducerea garnizoanei Bârlad a amenajat o „Cameră a Eroilor”, un început de muzeu, ce însera în vitrine diferite obiecte care aveau să amintească jertfa eroilor¹⁰⁵¹. Tot cu această ocazie s-a deschis o Carte a Eroilor Regimentului 12 Infanterie „Cantemir” Bârlad și a dublurii sale, Regimentul 52 Infanterie¹⁰⁵².

Emoționante sunt impresiile unui ofițer, care vizitase incinta acestei unități militare bârlădene, în anul 1928: *„...Am văzut, mai ales, la regimentul meu din Bârlad, adevăratul cult al celor morți pentru patrie. În cea mai bună sală a Regimentului s-a făcut un altar. Camera e plină de icoane, de chipuri de Voievozi și de mucenici ostași. Pe altar este cartea de aur a eroilor. Peste 4000! Aici arde neîntrerupt o candelă. În fiecare zi intră o companie, în ținută de sărbătoare, stă în genunchi, ascultă un cuvânt cald despre marii lor înaintași care, ținându-și jurământul, s-au jertfit pentru țară. Apoi se ascultă un cor frumos cu imnul eroilor. Oamenii pleacă de aici cu sufletul curat, cu inima plină de simțiri nobile, de iubire pentru trecut și de înțelegere pentru viitor...”*¹⁰⁵³.

Cunoscutul sculptor Ioan C. Dimitriu - Bârlad, inspirat de jertfa eroică a caporalului –grenadier Constantin Mușat, a executat trei monumente reprezentative, statui în bronz de o mare expresivitate artistică, ce au fost montate în orașele Bușteni, Bârlad, Brăila. La Bârlad, monumentul a fost dezvelit în data de 9 mai 1929, în fața comandamentului Regimentului 12 Infanterie „Cantemir”.

¹⁰⁴⁸ AMR, Pitești, Fond Regimentul 2 Roșiori, Registrul istoric, nr. 958, f. 258-259.

¹⁰⁴⁹ *Ibidem*.

¹⁰⁵⁰ Oltea Rășcanu Gramaticu, *Personalități bârlădene. Dicționar*, II, p. 90-91; idem, *Bârladul și gloria militară*, p. 443-444.

¹⁰⁵¹ AMR, *fond.cit.*, f.222-224.

¹⁰⁵² C. Chiper, *Cronica militară a județului Vaslui*, Editura PIM, Iași, 2012, p. 66.

¹⁰⁵³ „Neamul românesc pentru popor”, București, XVI, nr.13 din 1 septembrie 1928, p.214.

În semn de recunoștință față de eroul de la Mărășești, căpitanul Grigore Ignat, bârlădenii Mileniului III au acordat numele său unei străzi din municipiul Bârlad și Școlii gimnaziale nr.7, în fața căreia a fost montat pe un soclu un bust în praf de piatră, opera sculptorului Dorinel Filiche (15 septembrie 2007)¹⁰⁵⁴.

După mai multe amânări, Monumentul Eroilor, opera cunoscutului sculptor ieșean Constantin Crenganis, membru al UAP, va fi dezvelit la Bârlad cu ocazia Centenarului Marii Uniri. Lucrare finanțată de administrația locală¹⁰⁵⁵ se bucură de sprijinul Asociației Naționale „Cultul Eroilor”, a instituțiilor culturale și de învățământ, a tuturor bârlădenilor.

Faptele strălucite de arme ale bârlădenilor, cuprinși în unităților militare staționate în garnizoana Bârlad dar și în alte zone ale țării, în cadrul Primului Război Mondial, reprezintă un eșantion în monumentul de granit al **ÎNALTEI DEMNITĂȚI ROMÂNEȘTI DE ÎNTREGIRE NAȚIONALĂ**.

¹⁰⁵⁴ Oltea Rășcanu Gramaticu, *Bârladul și gloria militară*, p. 427-428. În prezent, în urma restructurării unităților de învățământ, ca urmare a scăderii efectivelor de elevi, clasele în lichidare ale Școlii nr.7 au fost mutate în cadrul Școlii nr.10. În vechiul local funcționează Clubul elevilor “Spiru Haret”.

¹⁰⁵⁵ Cheltuielile legate de ridicarea Monumentului Eroilor, lucrare impozantă în bronz, se ridică la aproximativ 180.000 de ron, și vor fi suportate din bugetul local al Primăriei Bârlad.